

SZYMON SZMAK

Regulacje dyrektywy Solvency II odnoszące się do ubezpieczenia ochrony prawnej – implementacja w nowej ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej

Przedmiotem artykułu jest analiza przepisów nowej ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej odnoszących się do szczególnego rodzaju ubezpieczenia, jakim jest ubezpieczenie ochrony prawnej. Nowe regulacje, będące konsekwencją implementacji przepisów dyrektywy Solvency II, w znacznej mierze pokrywają się z postulatami doktryny formułowanymi względem pierwotnych unormowań z 2003 roku.

Słowa kluczowe: ubezpieczenie ochrony prawnej, dyrektywa Solvency II, ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, implementacja, swoboda wyboru prawnika.

Uwagi wstępne

Dotychczas obowiązujące w Polsce unormowania odnoszące się do ubezpieczenia ochrony prawnej tworzyły przepisy zawarte w art. 14 ustawy o działalności ubezpieczeniowej¹. Pierwszą regulację w polskim porządku prawnym dotyczącą tego rodzaju ubezpieczenia należy ocenić jako szcztątkową. Była ona konsekwencją obowiązku przyjęcia przez wstępującą do Unii Europejskiej Polskę *acquis communautaire*², w tym implementacji postanowień dyrektywy Rady 87/344/EWG z dnia 22 czerwca 1987 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych

1. Dz. U. 2003 nr 124, poz. 1151 z późn. zm.

2. Dośł. dorobek wspólnotowy – dorobek prawny Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej; po wejściu w życie postanowień Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską 1 grudnia 2009 r. dorobek ten zwany jest *acquis* (bez przymiotnika „wspólnotowy”) z uwagi na fakt zastąpienia Wspólnoty Europejskiej przez Unię, która została jej następcą prawnym.

i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczenia ochrony prawnej³. Polski ustawodawca nie określił definicji samego ubezpieczenia, zasad spełniania świadczenia ubezpieczeniowego ani sposobu obsługi roszczeń⁴.

Dwanaście lat później, przy okazji implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, tzw. dyrektywy *Wyplacalność II* (*Solvency II*)⁵, polski ustawodawca rozbudował regulacje odnoszące się do ubezpieczenia ochrony prawnej, uzupełniając niektóre braki legislacyjne, które pojawiły się przy pierwotnych regulacjach z 2003 roku.

Większość przepisów nowej dyrektywy odnosi się do wymogów o charakterze finansowym, które powinny spełnić zakłady ubezpieczeń. Jednakże *Solvency II* zastąpiła również szereg dyrektyw ubezpieczeniowych, w tym właśnie tę dotyczącą ubezpieczenia ochrony prawnej z roku 1987.

Zgodnie z pierwotnymi postanowieniami dyrektywy *Solvency II*, unijny akt prawny dotyczący ubezpieczenia ochrony prawnej miał zostać uchylony ze skutkiem od dnia 1 listopada 2012 r., a jego postanowienia zastąpione odpowiednimi przepisami nowej dyrektywy. Jednakże, ze względu na kolejne zmiany i wydłużenia terminu implementacji dyrektywy *Solvency II*, termin ten się zdezaktualizował. 3 lipca 2012 r. Parlament Europejski uchwalił tzw. dyrektywę naprawczą (*quick-fix directive*), tj. dyrektywę nr 2012/23/UE⁶ z mieniającą dyrektywę 2009/138/WE (*Wyplacalność II*) w odniesieniu do terminu jej transpozycji, daty rozpoczęcia jej stosowania oraz daty uchylecia niektórych dyrektyw. Zgodnie z przepisami art. 1, transpozycja postanowień *dyrektywy Solvency II* powinna się odbyć w dniu 30 czerwca 2013 r., a jej wejście w życie (a tym samym uchylenie dyrektywy o ubezpieczeniu ochrony prawnej) w dniu 1 stycznia 2014 r.

Jednakże termin ten uległ dalszemu przesunięciu. Już pod koniec roku 2012 Komisja Europejska sugerowała, że termin 1 stycznia 2014 r. może przestać być aktualny ze względu na toczące się prace nad projektem dyrektywy *Omnibus II*⁷.

Ostatecznie termin transpozycji przepisów dyrektywy *Solvency II* został przełożony na dzień 1 stycznia 2016 roku⁸.

Przyjęcie nowej ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej⁹, która weszła w życie 1 stycznia 2016 r., było uwarunkowane przede wszystkim koniecznością transpozycji postanowień wspomnianej dyrektywy *Solvency II*. Co istotne, przepisy implementowanej dyrektywy nie

3. Dz. U. L 185, s. 77.

4. Zob. m.in. B. Janyga, M. Dittmajer, *Ubezpieczenie ochrony prawnej jako szansa na zwiększenie dostępu obywateli do pomocy prawnej*, „Radca Prawny” 2005, nr 3, s. 70-78.

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (*Wyplacalność II*), Dz. U. L nr 335, 17.12.2009, s. 1, dalej: dyrektywa *Solvency II*.

6. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 września 2012 r., Dz. U. UE L z dnia 14 września 2012 r.

7. Zob. np. pismo podsekretarza stanu w Ministerstwie Finansów Wojciecha Kowalczyka do dyrektora generalnego Dyrekcji Rynku Wewnętrznego i Usług Komisji Europejskiej Jonathana Faulla z dnia 12 kwietnia 2013 r.: <http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//1/18043/18045/159764/dokument71369.pdf?lastUpdateDay=29.05.13&lastUpdateHour=17%3A03&userLogged=false&date=pi%C4%85tek%2C+31+maj+2013> [dostęp: 8.04.2016].

8. Zob. dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/58/UE z 11 grudnia 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2009/138/WE (*Wyplacalność II*) w odniesieniu do terminu jej transpozycji i daty rozpoczęcia jej stosowania oraz daty uchylecia niektórych dyrektyw (*Wyplacalność I*), Dz. U. UE L z dnia 18 grudnia 2013 r., s. 1.

9. Dz. U. 2015, poz. 1844, dalej także jako: u.d.z.u.r.

wprowadzają żadnych znaczących zmian w kwestii tego rodzaju ubezpieczenia w porównaniu do pierwotnych regulacji europejskich. Nowe polskie unormowania w dużej mierze odpowiadają pozytywnie na postulaty doktryny.

Regulacje odnoszące się do ubezpieczenia ochrony prawnej – zawarte w dyrektywie w jej Tytule II (*Przepisy szczegółowe dotyczące ubezpieczeń i reasekuracji*), Rozdziale II (*Przepisy szczegółowe dotyczące ubezpieczeń innych niż na życie*), Sekcji 4 (art. 198–205) – zostały implementowane w formie przepisów art. 27 nowej ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej.

W preambule dyrektywy *Solvency II* prawodawca unijny podkreśla konieczność harmonizacji przepisów państw członkowskich odnoszących się do ubezpieczenia ochrony prawnej, aby zapewnić jak najszerszą ochronę ubezpieczonych. Celem implementacji dyrektywy ma być możliwie najskuteczniejsze wykluczenie lub rozwiązanie sprzeczności interesów, w szczególności w przypadku obejmowania ochroną przez ubezpieczyciela innych osób lub danej osoby w zakresie ubezpieczenia ochrony prawnej i innej grupy ubezpieczeń. W preambule podkreślono również, że istnieje wiele różnych sposobów „równorzędnych zabezpieczeń” ochrony interesów osób ubezpieczonych¹⁰.

Istota ubezpieczenia ochrony prawnej i zakres stosowania regulacji szczególnych

W art. 198 ust. 1 prawodawca unijny skonstruował definicję ubezpieczenia ochrony prawnej, która została implementowana w art. 27 ust. 1 u.d.z.u.r. W poprzedniej wersji ustawy o działalności ubezpieczeniowej nie określono istoty ubezpieczenia ochrony prawnej, co budziło zrozumiałe zastrzeżenia przedstawicieli doktryny. Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczenie ochrony prawnej polega na „zobowiązaniu się zakładu ubezpieczeń, w zamian za opłatę składki ubezpieczeniowej, do poniesienia kosztów postępowania sądowego oraz wykonania innych usług związanych bezpośrednio z ochroną ubezpieczeniową”¹¹. Określony przedmiot świadczenia ubezpieczającego nie budzi żadnych wątpliwości – jest nim zapłata składki, co odpowiada treści przepisu art. 805 par. 1 *in fine* Kodeksu cywilnego¹². Świadczenie ubezpieczyciela składa się natomiast z dwóch elementów. Pierwszym z nich jest poniesienie kosztów postępowania sądowego. Wydaje się, że należy je należy rozumieć nieco szerzej – jako pokrycie kosztów związanych w ogóle z prowadzonym sporem. Ten rodzaj świadczenia należy do kategorii tradycyjnie pojmowanego świadczenia pieniężnego

10. Patrz: motyw 82 preambuły. Jednym z takich sposobów była stosowana w praktyce niemieckiej zasada rozdziału branż (*Spartentrennung*), zniesiona po implementacji pierwszej dyrektywy dot. ubezpieczenia ochrony prawnej, szerzej na ten temat: Sz. Szmak, *Ubezpieczenia ochrony prawnej w systemie niemieckim – wybrane problemy*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2014, nr 2, s. 87-97; zgodnie z przepisem art. 205 dyrektywy *Solvency II* obowiązkowa specjalizacja ubezpieczycieli ochrony prawnej nie jest dozwolona.

11. Brzmienie definicji ustawowej jest tożsame z brzmieniem implementowanego art. 198 ust. 1 dyrektywy *Solvency II*. Dla porównania – niemiecki ustawodawca skonstruował własną definicję ubezpieczenia ochrony prawnej przy okazji nowelizacji ustawy o umowie ubezpieczenia z 2007 r.: „W ubezpieczeniu ochrony prawnej ubezpieczyciel jest zobowiązany świadczyć konieczne [wymagane] usługi w umówionym zakresie w celu ochrony interesów prawnych ubezpieczającego lub ubezpieczonego” (tłum. autora) – zob. par. 125 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o umowie ubezpieczenia, w wersji po wejściu w życie nowelizacji z 23 listopada 2007 r. BGBl. I S. 2631, z późn. zm., *Gesetz über den Versicherungsvertrag (Versicherungsvertragsgesetz)*, dalej także jako: VVG.

12. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz. U. 2014, poz. 121 (tekst jednolity) z późn. zm., dalej: k.c.

ubezpieczyciela. Natomiast drugi element należałoby traktować jako dodatkowe świadczenie niepieniężne w postaci tzw. *assistance* prawnego [np. w formie telefonicznej porady prawnej]. Ubezpieczyciel ochrony prawnej spełnia te dwa rodzaje świadczeń w różnych obszarach, przede wszystkim w związku z dochodzeniem roszczeń odszkodowawczych, jak też w sytuacji obrony ubezpieczonego przed zarzutami lub roszczeniami. Na taki zakres ubezpieczenia ochrony prawnej wskazuje unormowany cel działalności ubezpieczyciela, którym będzie w szczególności „zapewnienie odszkodowania z tytułu poniesionej przez ubezpieczonego straty, szkody lub uszkodzenia ciała, przez ugodę pozasądową, lub w postępowaniu cywilnym lub karnym, jak również obrona lub reprezentowanie ubezpieczonego w postępowaniu cywilnym, karnym, administracyjnym lub innym postępowaniu, lub w związku z roszczeniem zgłoszonym wobec tej osoby”¹³.

Dość poważny zarzut wobec dotychczasowej regulacji dotyczył również zbyt szerokiego zakresu stosowania przepisów art. 14 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. W obowiązującej regulacji polski ustawodawca wyłączył stosowanie sformułowanych swoistych zasad odnoszących się do ubezpieczenia ochrony prawnej w stosunku do kilku wybranych kategorii tego rodzaju ubezpieczenia. Przepis art. 198 ust. 2 dyrektywy *Solvency II* został implementowany w formie przepisu art. 27 ust. 7 u.dz.u.r. Do pierwszej kategorii z enumeratywnej listy wyłączonych rodzajów ubezpieczenia należy „ubezpieczenie dotyczące sporów lub ryzyk wynikających z użytkowania statków żegluga morskiej lub z nim związanych”.

Kolejną kategorią działalności wyłączonej z reżimu tych reguł jest „udzielanie ochrony związanej z odpowiedzialnością cywilną w zakresie obrony, reprezentowania lub wspierania interesów ubezpieczonego w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, jeżeli działalność ta jest równocześnie prowadzona we własnym interesie zakładu ubezpieczeń w ramach takiej ochrony”, czyli udzielanie tzw. pasywnej ochrony prawnej. Przy okazji tego wyłączenia pojawia się postulat uzupełnienia definicji ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej w przepisie art. 822 par. 1 k.c. o świadczenie pasywnej ochrony prawnej¹⁴. Wzorem dla takiej regulacji mógłby być po pierwsze art. 15 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych¹⁵, stanowiący, że „w granicach sumy gwarancyjnej ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej zakład ubezpieczeń jest obowiązany zwrócić ubezpieczającemu niezbędne koszty obrony w postępowaniu karnym i koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu cywilnym, podjętych na polecenie lub za zgodą zakładu ubezpieczeń”. Podobne uregulowanie skonstruował ustawodawca niemiecki w ustawie o umowie ubezpieczenia, w odniesieniu do wszystkich umów ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Zgodnie z przepisem par. 101 ust. 1 VVG ubezpieczenie to obejmuje również koszty sądowe i pozasądowe powstałe w związku z obroną przed roszczeniami osoby trzeciej, o ile wydatki te są w danych okolicznościach niezbędne. Ubezpieczenie będzie obejmować także poniesione na zlecenie ubezpieczyciela koszty obrony w postępowaniu karnym zainicjowanym z powodu popełnienia czynu, który mógłby mieć wpływ na odpowiedzialność cywilną ubezpieczającego¹⁶.

13. Art. 27 ust. 1 pkt 1) i 2) u.dz.u.r.

14. Zob. M. Krajewski, *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 348-355.

15. Zob. art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Dz. U. 2013, poz. 392 (tekst jednolity), z późn. zm.

16. Tłum. autora.

Z obowiązku stosowania wspomnianych zasad zwolnieni są również ubezpieczyciele „udzielający ochrony w zakresie pomocy¹⁷ pod warunkiem, że działalność ta jest prowadzona w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej niż to, w którym znajduje się miejsce zamieszkania ubezpieczonego, oraz stanowi ona część umowy dotyczącej wyłącznie pomocy na korzyść osób, które popadły w trudności w czasie podróży lub podczas nieobecności w miejscu zamieszkania”. W przypadku tej kategorii ubezpieczyciele mają obowiązek poinformować w umowie ubezpieczenia, że ubezpieczenie to ogranicza się do wspomnianych wyżej okoliczności oraz że ma charakter dodatkowy w stosunku do pomocy¹⁸.

Wyodrębnienie ubezpieczenia ochrony prawnej

W niezmienionym kształcie w stosunku do regulacji z 2003 roku ustawodawca polski sformułował istotną zasadę wyodrębnienia ubezpieczenia ochrony prawnej, która przejawia się w dwóch postaciach.

Zgodnie z regułą odrębnej części polisy i składki „umowa ubezpieczenia ochrony prawnej nie może obejmować dodatkowo innych grup ubezpieczeń, chyba że ubezpieczenia te uwzględnione zostały w odrębnej części umowy ubezpieczenia oraz została dla nich ustalona odrębna składka ubezpieczeniowa¹⁹. Bardzo popularne rozwiązanie, zwane opcją *add-on*, polegające na dodawaniu ubezpieczenia ochrony prawnej z dość ograniczonym zakresem ochrony do innych typów ubezpieczenia, można uznać za jeden z powodów wprowadzenia obowiązku takiego wyszczególnienia²⁰.

Natomiast wyodrębnienie organizacyjne i formalnoprawne likwidacji szkód, będące jednym z alternatywnych dla państw członkowskich modeli zapobiegania konfliktowi interesów pomiędzy ubezpieczonym a ubezpieczycielem²¹, przejawia się w zasadzie określonej w art. 27 ust. 4 u.dz.u.r. Ubezpieczyciel ochrony prawnej powinien zapewnić, aby jego „pracownik zajmujący się obsługą roszczeń nie wykonywał podobnej działalności w zakresie innej grupy ubezpieczeń prowadzonej przez ten zakład ubezpieczeń oraz w innym zakładzie ubezpieczeń, który jest jednostką dominującą lub jednostką zależną tego zakładu ubezpieczeń wykonującą działalność w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych”²².

Dyrektywa *Solvency II* przewiduje ponadto dwa inne alternatywne modele obsługi roszczeń. Zgodnie z art. 200 ust. 3 dyrektywy ubezpieczyciel może powierzyć te czynności *odrębnej osobie prawnej*, której nazwa powinna być wymieniona w polisie²³. Przepis ten precyzuje wymogi, które są zobowiązani spełnić członkowie personelu takiego przedsiębiorstwa. Jeśli zakład posiadający

17. Zgodnie z przepisem art. 198 ust. 2 pkt c) dyrektywy *Solvency II* wyłączenie to jest fakultatywne wobec państw członkowskich.

18. Art. 27 ust. 8 u.dz.u.r.

19. Art. 27 ust. 2 u.dz.u.r.; zgodnie z przepisem art. 199 dyrektywy *Solvency II*, obowiązek określenia odrębnej składki jest fakultatywny wobec państw członkowskich.

20. Zob. B. Janyga, *Komentarz do wybranych przepisów ogólnych warunków ubezpieczenia ochrony prawnej*, [w:] A. Brodecka-Chamera [red.], *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz. Tom II*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010, s. 725-726.

21. Zob. art. 200 ust. 1 zd. 1 dyrektywy *Solvency II*.

22. Zob. art. 200 ust. 2 dyrektywy *Solvency II*.

23. Taki model przyjął ustawodawca niemiecki – zob. par. 126 VVG.

odrębną osobowość prawną „ma powiązania z zakładem ubezpieczeń, który prowadzi działalność w jednej lub kilku innych grupach ubezpieczeń, członkowie personelu zakładu mającego odrębną osobowość prawną, którzy zajmują się obsługą roszczeń lub doradztwem prawnym związanym z tą obsługą, nie mogą równocześnie prowadzić tej samej działalności w drugim zakładzie ubezpieczeń”. Państwa członkowskie mogą przyjąć przepisy, które nakładają „te same wymagania na członków organu administrującego, zarządzającego lub nadzorczego”.

Trzecią formą obsługi roszczeń jest swoboda wyboru prawnika w postaci zapewnienia ubezpieczonemu prawa „powierzenia obrony interesów, od chwili uzyskania prawa do wystąpienia z roszczeniem wobec ubezpieczyciela zgodnie z postanowieniami umowy ubezpieczenia wybranemu przez siebie prawnikowi lub innej osobie posiadającej odpowiednie kwalifikacje”²⁴.

Prawodawca unijny przyjmuje, że interes ubezpieczonych został zabezpieczony w równoważny sposób bez względu na to, które z trzech powyższych rozwiązań zostało przyjęte przez dane państwo członkowskie²⁵.

Prawo swobodnego wyboru prawnika i procedura arbitrażowa

Zasadnicze dla ubezpieczenia ochrony prawnej prawo swobodnego wyboru prawnika²⁶ obok unormowanej już w 2003 r. zasady wyboru adwokata lub radcy prawnego w postępowaniu sądowym lub administracyjnym²⁷ zostało rozszerzone. Zgodnie z art. 27 ust. 6 u.d.z.u.r. ubezpieczony uzyskuje to uprawnienie również w przypadku „wystąpienia sprzeczności interesów lub różnicy zdań w sprawie rozstrzygnięcia sporu”. Przepis ten nie odpowiada jednak całkowicie brzmieniu art. 204 w związku z art. 201 ust. 1 pkt b) dyrektywy *Solvency II*, który nie ogranicza zakresu przedmiotowego swobody wyboru prawnika do postępowania sądowego lub administracyjnego, jak to czyni polski ustawodawca.

W ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej nie wprowadzono listy okoliczności, do których zasada swobodnego wyboru prawnika nie będzie miała zastosowania, zgodnie z art. 202 dyrektywy *Solvency II*. Państwa członkowskie mogą zastosować takie wyłączenie w przypadku umowy ubezpieczenia ochrony prawnej, która spełnia kumulatywnie następujące warunki:

- Zakres ubezpieczenia powinien ograniczać się do przypadków wynikających z użytkowania pojazdów drogowych na terytorium zainteresowanego państwa członkowskiego.
- Ubezpieczenie powinno być związane z umową o świadczenie pomocy w razie wypadku lub awarii pojazdu drogowego.
- Ani zakład ubezpieczeń udzielający ochrony w zakresie ochrony prawnej, ani ubezpieczyciel udzielający ochrony w zakresie pomocy nie powinien prowadzić działalności w żadnej grupie ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej.
- Ostatnim warunkiem jest obowiązek zastosowania odpowiednich środków, aby doradztwo prawne i reprezentowanie każdej ze stron sporu było powierzone całkowicie niezależnym

24. Zob. art. 200 ust. 4 dyrektywy *Solvency II*.

25. Zob. art. 200 ust. 1 zd. 2 dyrektywy *Solvency II*.

26. Szerzej zob.: Sz. Szmak, *Wybór prawnika w ubezpieczeniu ochrony prawnej – regulacje wybranych państw europejskich oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE*, „Prawo Asekuracyjne” 2012, nr 2, s. 75-88.

27. Art. 27 ust. 3 ustawy, por. art. 201 ust.1 pkt a) dyrektywy *Solvency II*.

prawnikom, jeżeli strony te są ubezpieczone w zakresie ochrony prawnej przez tego samego ubezpieczyciela.

Wyłączenie to nie może mieć wpływu na zastosowanie przez ubezpieczyciela jednej z metod obsługi roszczeń zgodnie z art. 200 dyrektywy *Solvency II*²⁸.

Nowa ustawa w razie konfliktu interesów wprowadza również alternatywną procedurę arbitrażową, w ramach której rozstrzygany ma być spór między ubezpieczycielem a ubezpieczonym²⁹. Umowa ubezpieczenia ochrony prawnej powinna zawierać informację o możliwości skorzystania z takiego postępowania³⁰. Przykładem procedury arbitrażowej może być postępowanie przed sądem polubownym przy Komisji Nadzoru Finansowego oraz możliwość polubownego i pojednawczego rozstrzygnięcia sporów przy Rzeczniku Finansowym.

Podsumowanie

Zmiany wprowadzone w nowej ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej odnoszące się do ubezpieczenia ochrony prawnej należy ocenić pozytywnie, nie zapominając jednak o fakcie, że wszystkie nowe rozwiązania mogły zostać implementowane już w 2003 roku. Zdefiniowanie istoty ubezpieczenia ochrony prawnej oraz sprecyzowanie obszarów, w których zasady szczególnie nie są stosowane, znaczne rozszerzenie zakresu przedmiotowego zasady swobodnego wyboru prawnika oraz uregulowanie alternatywnej procedury arbitrażowej w przypadku konfliktu interesów mogą w dalszej perspektywie przyczynić się do intensywniejszego rozwoju tego rodzaju ubezpieczenia w Polsce, ale przede wszystkim – do poprawy pozycji ubezpieczonych.

Wykaz źródeł

Brodecka-Chamera A. [red.], *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz. Tom II*, Wolters Kluwer, Warszawa 2010.

Janyga B., Dittmajer M., *Ubezpieczenie ochrony prawnej jako szansa na zwiększenie dostępu obywateli do pomocy prawnej*, „Radca Prawny” 2005, nr 3.

Krajewski M., *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

Szmał Sz., *Ubezpieczenia ochrony prawnej w systemie niemieckim – wybrane problemy*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 2014, nr 2.

Szmał Sz., *Wybór prawnika w ubezpieczeniu ochrony prawnej – regulacje wybranych państw europejskich oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE*, „Prawo Asekuracyjne” 2012, nr 2.

DR SZYMON SZMAŁ – Katedra Prawa Ubezpieczeniowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, broker ubezpieczeniowy

28. Zob. art. 202 ust. 2 dyrektywy *Solvency II*.

29. Art. 27 ust. 6 *in fine* u.d.z.u.r., zob. art. 203 dyrektywy *Solvency II*.

30. Art. 27 ust. 5 u.d.z.u.r.

